

ભોપાલનો પ્રવાસ

આજે સુગંધા ખૂબ જ ખુશ છે. તેની શાળાનાં બધાં જ બાળકો પોતાનાં શિક્ષકો સાથે ભોપાલના પ્રવાસે જવાનાં છે. મીનાક્ષીબેન અને રાકેશભાઈ કુલ કેટલાં બસની જરૂર પડશે તેના વિશે વાતો કરી રહ્યાં છે.

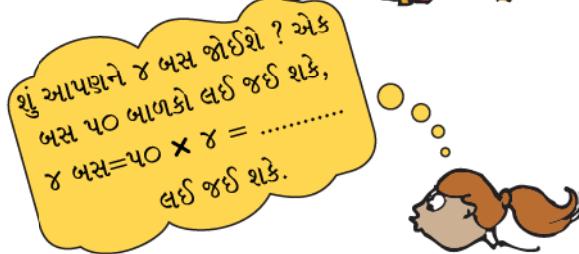
મીનાક્ષીબેન : આપણાને ૪ બસની જરૂર પડશે.

રાકેશભાઈ : મારું માનવું છે ઓછામાં ઓછી ૫ બસ જોઈશે.

મીનાક્ષીબેન : દરેક બસમાં ૫૦ સીટ છે.

રાકેશભાઈ : જોઈએ, કુલ કેટલાં બાળકો પ્રવાસમાં જવાનાં છે.

ધોરણ	બાળકોની સંખ્યા
૧	૩૩
૨	૩૨
૩	૪૨
૪	૫૦
૫	૫૩
કુલ

૧. એટલે કે કુલ બાળકો જાય છે.

૨. જો તેઓને ૪ બસ મળે, તો કુલ કેટલાં બાળકોને બેસવાની જગ્યા મળે ?.....

૩. શું કોઈ બાળક એવું રહે જેને બેસવાની સીટ ન મળે ?

માત્ર થોડાં જ બાળકો માટે આપણાને આખી બસ નહીં મળી શકે !

આપણે સીટ વહેંચી લઈશું.

બાળકોને પહેલાં અંદાજ કાઢવા પ્રેરિત કરો અને પછી જવાબ કોઈ પણ પદ્ધતિથી શોધવા જગ્યાવો. બાળકોએ કોયડાના ઉકેલ માટે જે પદ્ધતિનો ઉપયોગ કર્યો હોય તેની ચર્ચા કરવી જરૂરી છે.

बसनी प्रतिक्षा

साहिबा बसो आवी के नहीं ते जोवा कूदीने लाईननी बहार आवी. ते जोरथी भूम पाडे छे. हे ए..... हु बसो जोई शकु छु, दोडो ! बारी पासेनी सीट लेवा.

धडां बाणको आनंदथी कूदवा लाग्यां. पश...

बधां दलीलो करवा लाग्यां.

अमे तमने मोटी बस लाववा कहु छतु.

अमारी पासे मोटी बस पूर्ती संख्यामां न हती. तेथी अमे नानी बस वधारे लाव्या.

दरेक नानी बसमां उप विद्यार्थीओने लई जई शकाय, तो कुल केटली नानी बस जोईअे ?

મનજીત : શું એ બહુ દૂર છે ?

ભીમસેનભાઈ : લગભગ ૭૦ કિમી.

રૂબી : શું આપણે ક્યાંય ઊભા રહેવાનાં છીએ ?

રાકેશભાઈ : હા. કદાચ ભીમબેટકા, જે અહીંથી ૫૦ કિમી છે.

પ્રવાસની શરદ્યાાત

જેવી બસ ઊપરી બધાં બાળકો મોટેથી ગીતો ગાવા લાગ્યાં. કેટલાંક બાળકો બારીમાંથી બહાર હરિયાળા ખેતરો, ટેકરીઓની મજા લઈ રહ્યાં હતાં.

ઈન્દ્ર : આપણે ક્યારે ભોપાલ પહોંચશું ?

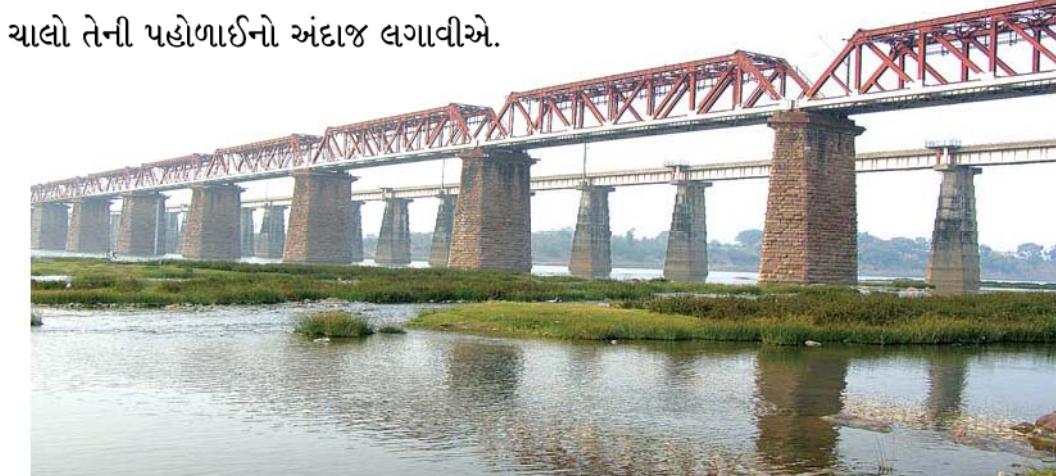
આશાબેન : જો આપણે ક્યાંય પણ રોકાયા વગર જઈએ તો બે કલાકમાં ભોપાલ પહોંચ્યી જઈશું એટલે વાગ્યાની આસપાસ.

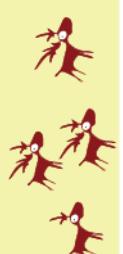
- જો તેઓ ભીમબેટકા જાય તો, ત્યાં પહોંચશે -

- ૧૦ વાગ્યા પહેલાં
- ૧૦થી ૧૧ વાગ્યાની વચ્ચે
- ૧૧ વાગ્યા પછી

બધાં વાતો કરી રહ્યાં હતાં ત્યાં બહાદુરે બૂમ પાડી “એ.... જુઓ નર્મદા.” બધાં બારીની બહાર જોવા લાગ્યાં.

રૂબી : ઓહો !... તે કેટલી લાંબી અને પહોળી છે !

ગોપી : અં.... ૧૦૦ મીટર ? ના, એનાથી ઘણી વધારે... ન કહી શકાય.

વિકટોરિયા : અડધા કિલોમીટરથી વધારે છે.

આશાબેન : જુઓ... ત્યાં લખ્યું છે. આ પુલ ૭૫૯.૮૨ મીટર લાંબો છે. તો હવે આપણે અંદાજ કરી શકીએ કે આ જગ્યાએ નર્મદાનો પટ આશરે ૫૦૦ મીટર પહોળો છે.

શું વિકટોરિયા સાચી હતી ?

સદાશ : હું ૫૦૦ મીટરની કલ્યના પણ ન કરી શકું.

આશાબેન : જુઓ, આપણી બસ પ મીટર જેટલી લાંબી છે. તો કલ્યના કરો આવી કેટલી બસ પુલ ઉપર સીધી રેખામાં ઊભી રહી શકે.

- શું તમે કોઈ લાંબા પુલ પરથી પસાર થયાં છો ? તે પુલ કેટલો લાંબો હતો ?

બધાં નીચાં નમીને નદીને જોઈ રહ્યાં હતાં.

રાકેશભાઈ : અત્યારે પાણીની સપાટી નીચી છે જે લગભગ પુલથી ૪૦ મીટર નીચી હશે.

આશાબેન : પરંતુ ચોમાસાની ઋતુમાં તેની ઊંચાઈ વધે છે. જે લગભગ પુલથી ૧૫ મીટર જ નીચી હોય છે.

- નર્મદાના પાણીની અત્યારની સપાટી અને ચોમાસાના સમયની સપાટી વચ્ચેનો તફાવત કેટલો ? મીટર

બાળકો થોડા સમય માટે નદી વિશે જ વાતો કરતાં રહ્યાં.

અચાનક બસ ઝાટકા સાથે ઊભી રહી ગઈ.

ઓહો... પેટ્રોલ પંપ. બે બસમાં ઈંધાણ પુરાવવાની જરૂર હતી.

બધી બસ લાઈનમાં ઊભી રહી ગઈ. બાળકો બારીમાંથી તેક બહાર કાઢી બસમાં ડીજલ કેવી રીતે ભરાય છે તે જોઈ રહ્યાં હતાં. તો કેટલાક બાળકો તે ખૂબ જ નજીકથી જોવા બસમાંથી નીચે ઊતર્યા.

- દરેક બસમાં ડીજલ પુરવામાં ૧૫ મિનિટ લાગી અને આવી બે બસ હતી, તો તેઓ ત્યાં લગભગ મિનિટ ઊભાં રહ્યાં મતલબ કે તેઓ મિનિટ મોડાં પડશે.

- ચિત્રમાં જોઈને શોધો કે ૧ લિટર ડીજલનો ભાવ કેટલા રૂપિયા છે.

બસમાં ડીજલ પુરાતું હતું ત્યારે કેટલાંક બાળકો પેટ્રોલ પંપની નજીક બાથરૂમ જવા માટે ગયાં.

અમનને બાથરૂમની બહાર આવતાં કેટલો સમય લાગ્યો ?

અમનને શોચાલયમાં એક
બસમાં ડીજલ પુરવા કેટલો
સમય લાગ્યો !!!

ભીમબેટકા તરફ

બસમાં ડીજલ પુરાવ્યા બાદ ફરી મુસાફરી શરૂ થઈ. હવે બાળકોને કહેવામાં આવ્યું કે આપણે ભીમબેટકા ઊભાં રહીશું.

અંજન : ભીમબેટકા શું છે ?

રૈનાબેન : આ સ્થળ દસ હજાર વર્ષ પહેલાં લોકો દ્વારા બનાવેલ ઘણી બધી ગુફાઓ અને ગુફાચિત્રોનું છે.

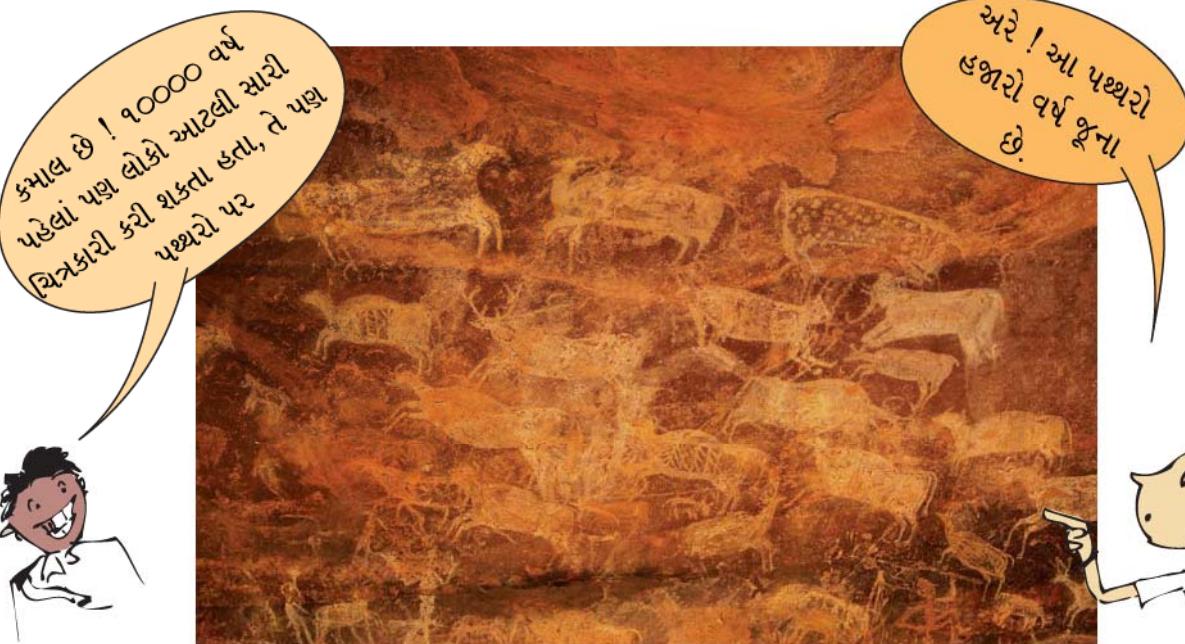
સુમિત : દસ... હજાર... વર્ષ ! હું ૧૦૦૦ વર્ષ પહેલાંનું પણ વિચારી શકતો નથી.

ગોપી : ઓહ ! એક હજાર વર્ષ ઘણું બધું કહેવાય. હું સો વર્ષનું પણ વિચારી શકતી નથી.

ગૌરી : હું ૧૦૦ વર્ષનું વિચારી શકું, કારણ કે મારા પણાનાં દાદી ૧૦૦ વર્ષનાં છે.

મનજાત : એનો અર્થ એ થયો કે, તે ગુફાઓ સો દાદીઓની ઉંમર જેટલી જૂની થઈ.

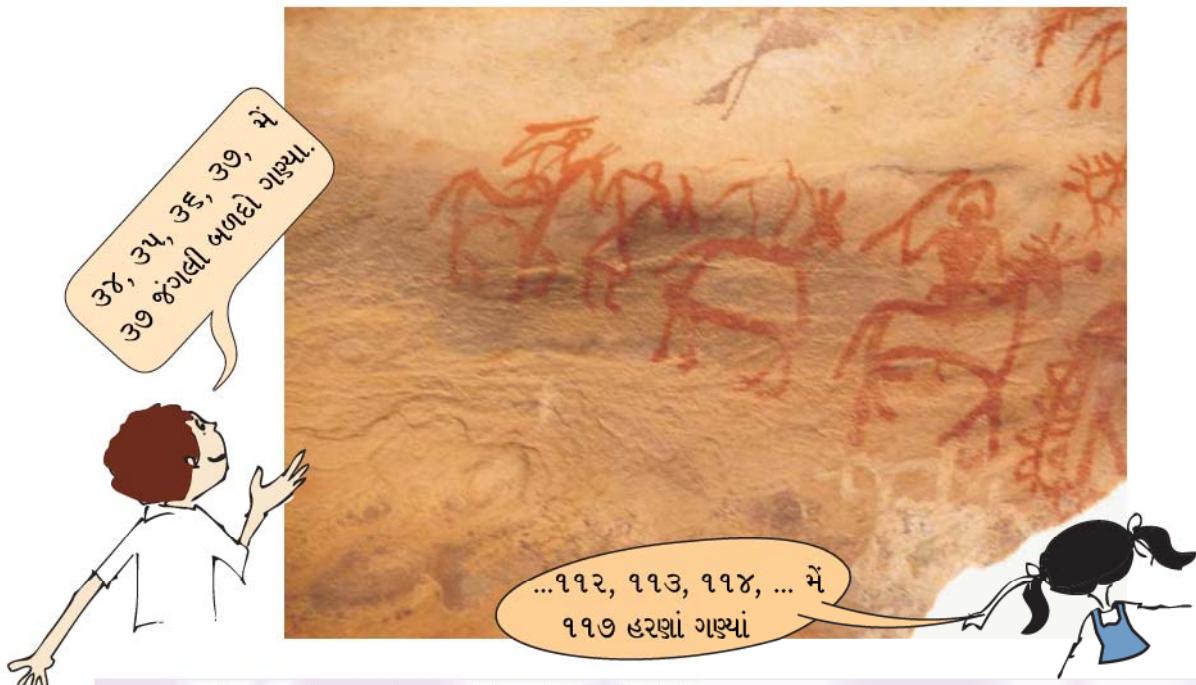
દરકે જણ ખડખડાટ હસવા લાગ્યાં... હા... હા... હા... હવે બાળકો ખરેખર ગુફાચિત્રો જોવા ઉત્સાહિત હતાં. તેઓ જ્યારે ભીમબેટકા પહોંચ્યાં ત્યારે ૧૧ વાગ્યા હતા.

શંકર : આ ચિત્રમાં મોટા કદના જંગલી બળદો દેખાય છે. અરે મને એક યુક્તિ સૂજી. હું આ ચિત્રમાંથી બળદો ગણું અને તું હરણાં ગણ.

બીના : હું લોકો ગણીશ. હવે આપણે જોઈએ કે કોણી સંખ્યા સૌથી વધુ છે - જંગલી બળદો, હરણાં કે લોકો.

● જંગલી બળદો કરતાં હરણાં કેટલાં વધારે છે ?

પરંતુ બીના સૌથી વધુ ખુશ છે. કારણ કે, બળદો અને હરણાંની કુલ સંખ્યા કરતાં લોકોની સંખ્યા વધારે છે. તેની સંખ્યા ૨૦૦ કરતાં ઓછી છે.

● બીનાએ કેટલાં લોકોની ગણતરી કરેલ છે ?

૨૧૪, ૧૫૪, ૧૩૪, ૧૭૭

ભોમિયાએ તેમને કહ્યું કે - ત્યાં કુલ ૬૦૦ કરતાં પણ વધારે ગુફાચિત્રો છે. હવે લીમબેટકાથી નીકળવાનો સમય થઈ ગયો છે.

● તેઓએ ત્યાં એક કલાક વિતાવ્યો. અત્યારે કેટલા વાગ્યા હશે ?

હવે તેઓ ભોપાલ તરફ જવા રવાના થયાં. તેઓ ત્યાં એક કલાકથી ઓછા સમયમાં પહોંચશે. એટલે વાગે પહોંચશે.

બોજનનો સમય

બાળકો ભૂખ્યાં થયાં હતાં એટલે બધાંએ પોતાના નાસ્તાના ડબા ખોલ્યા. બસમાં બિસ્કિટ,
નારંગી અને કેળાં બધાંને વહેંચવામાં આવ્યા.

દરેક બાળકને ૧ નારંગી, ૧ કેળું અને ૫ બિસ્કિટ આપવામાં આવ્યા.

બધાં બાળકોએ નારંગી અને બિસ્કિટ લીધાં, પરંતુ તૈ બાળકોએ કેળાં ન
લીધાં.

- તો કુલ કેટલાં નારંગી, બિસ્કિટ અને કેળાંની વહેંચણી થઈ હશે ?

મનજીત અને ભાનુએ ઝડપથી પોતાનું ખાવાનું પૂરું કર્યું અને સમય પસાર કરવા એકબીજાને ઉખાણાં
પૂછવા લાગ્યાં.

મનજીત : ૧૦૦ અને ૧૫૦ની બરાબર વચ્ચે આવતી સંખ્યા મને કહો ?

ભાનુ : ૧૨૦... ના, ૧૩૦... ના, તે ૧૨૫ છે.

મનજીત : સાચું. હવે તું પૂછ.

બીજાં બાળકો પણ તેમાં જોડાયાં અને બધાં ઉખાણાં પૂછવા લાગ્યાં.

૫

મેં મારા ચાર ભિત્રોને ચાર-
ચાર ચોકલેટ આપી. મારી
પાસે ગ્રાશ વધી તો મારી પાસે
કુલ કેટલી ચોકલેટ હતી ?

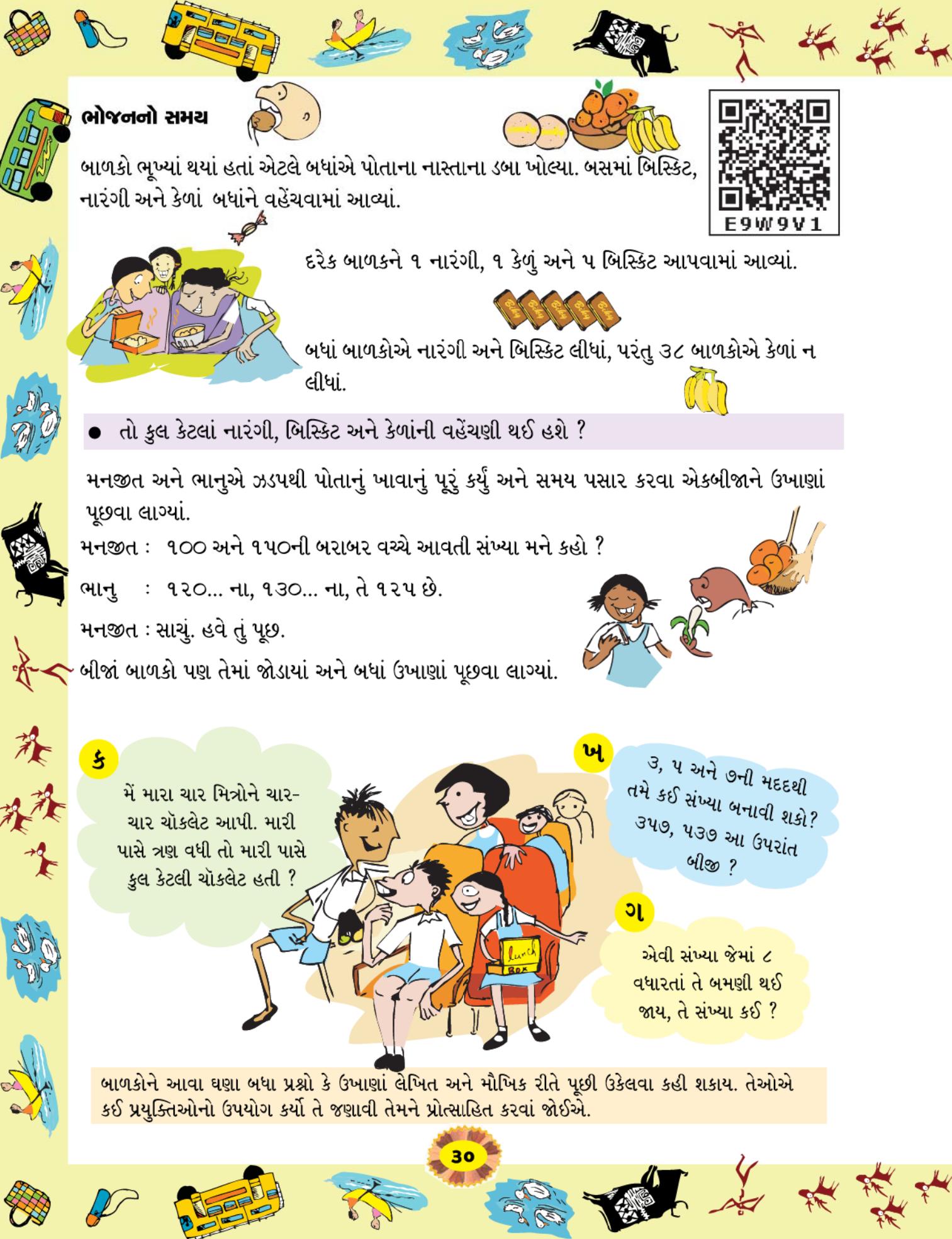
૬

૩, ૫ અને ૭ની મદદથી
તમે કઈ સંખ્યા બનાવી શકો ?
૩૫૭, ૫૭૭ આ ઉપરાંત
બીજી ?

૭

એવી સંખ્યા જેમાં ૮
વધારતાં તે બમણી થઈ
જાય, તે સંખ્યા કઈ ?

બાળકોને આવા ઘણા બધા પ્રશ્નો કે ઉખાણાં લેખિત અને મૌખિક રીતે પૂછી ઉકેલવા કહી શકાય. તેઓએ
કઈ પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કર્યો તે જણાવી તેમને પ્રોત્સાહિત કરવાં જોઈએ.

ઘ એવી સંખ્યા કઈ કે જેનો
૨, ત અને ૫ વડે ભાગાકાર
થઈ શકે અને તે રૂપ અને
૫૦ની વચ્ચે હોય.

તમે આ ઉકેલી શકો ? પ્રયત્ન કરો.

આપણે કઈ હોડી લઈએ ?

બધાં ઉખાણાં પૂછવામાં એટલાં મશગૂલ હતાં કે તેઓ એક સરોવર પાસે આવી ગયાં તેની ખબર પણ ન પડી. આ એક બહુ મોટું સરોવર હતું. જેની વચ્ચે એક નાનકડો ટાપુ હતો.

- સરોવર એ સમયે ખૂબ સુંદર લાગતું હતું. તેમાં ધણાં બધાં બતક ખૂબ જોરથી અવાજ કરતાં હતાં. કેટલાંક બાળકોએ બતકને પોપકોર્ન (ધાળી) ખવડાવી.

ચ એક નાની તીડી એક
મિનિટમાં ત સેમી ચડે છે અને
૨ સેમી પાછી લપસે છે. તેને ૨
સેમી ચડવામાં કેટલો સમય
લાગે ?

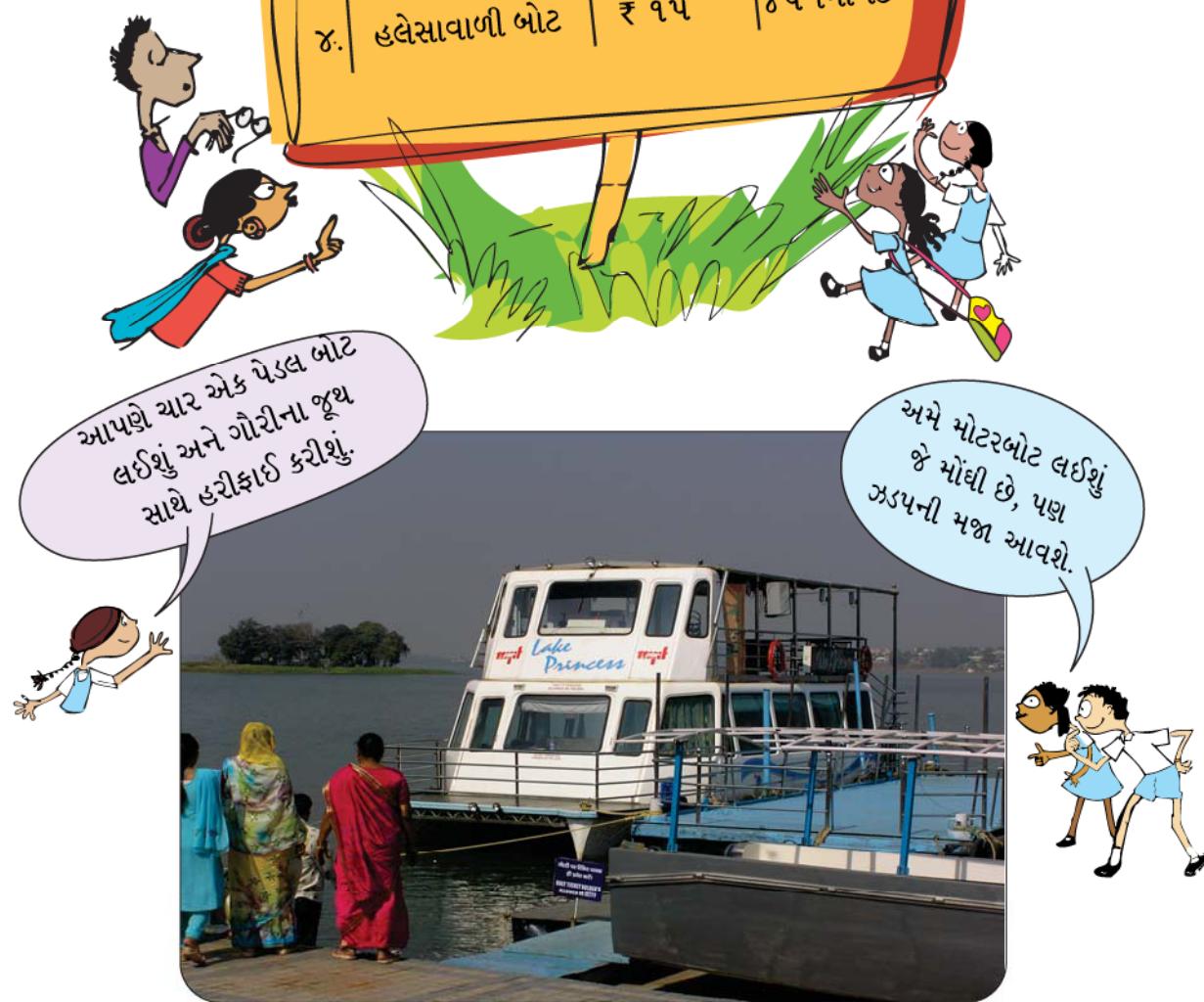
હવે આવ્યો રોમાંચક ભાગ ! તે હતો નૌકાવિહારનો સમય. તેમણે કઈ હોડીમાં જવું તે નક્કી કરવાનું હતું જે કાર્ય બહુ સહેલું ન હતું.

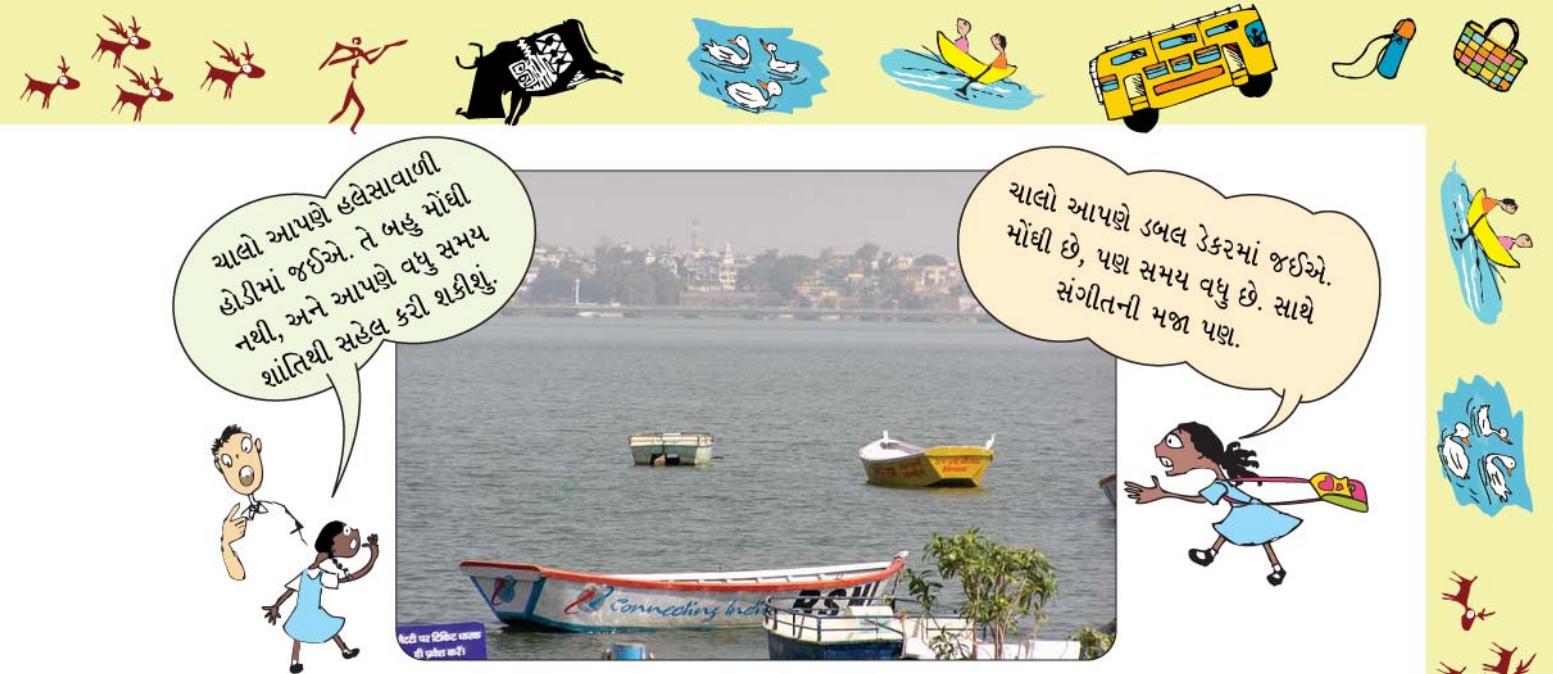
અહીં જુદા-જુદા પ્રકારની હોડીઓ છે. દરેકના ટિકિટના ભાવ અને ફરવાનો સમય
અલગ - અલગ છે.

હોડીનું નામ	ટિકિટના દર	વિહારનો સમય
1. ડબલ ટેકર	₹ 30	૪૫ મિનિટ
2. પેડલ બોટ	₹ ૧૫	૩૦ મિનિટ
3. મોટર બોટ	₹ ૨૫	૨૦ મિનિટ
4. હલેસાવાળી બોટ	₹ ૧૫	૪૫ મિનિટ

હોડીના સમય અને ટિકિટના દર પરથી પાઠમાં અમૃત પ્રશ્નો આપેલા છે. વધુ પ્રશ્નો બનાવવા માટે બાળકોને પ્રોત્સાહિત કરો.

- ઇન્દ્રા અને ભાનુ પહેલાં મોટરબોટમાં ગયાં અને પછી હલેસાવાળી હોડીમાં. તો તેમણે બંને હોડીના કુલ કેટલા રૂપિયા ચૂકવ્યા હશે? _____
બંને હોડીનો મળીને કુલ બેસવાનો સમય કેટલો? _____
- બાળકોની એક ટુકડી ડબલડેકર હોડીમાં ગઈ, તેમણે કુલ ૪૫૦ રૂપિયા ચૂકવ્યા, તો કુલ કેટલાં બાળકો તે હોડીમાં બેઠાં હશે? _____
- કઈ હોડી એક કલાકમાં બે ફેરા કરે છે? _____
- કઈ હોડીને એક ફેરામાં અડધા કલાકથી પણ ઓછો સમય લાગે છે? _____
- કઈ હોડી ઓછા પૈસામાં વધુ સમય ફરવે છે? _____
- જાવેદ ૨ વખત હોડીમાં બેઠો અને તેના તેણો ₹ ૪૦ ચૂકવ્યા અને ૫૦ મિનિટ ફર્યો, તો તેણો કઈ બે હોડી પસંદ કરી હશે? _____

પાછા ફરવાનો સમય

બાળકોએ જુદી-જુદી હોડીની ૪ વાગ્યા સુધી મજા માણી. હવે પાછા ફરવાનો સમય થઈ ગયો હતો. હવે તેઓ કયાંય રોકાવાનાં ન હતાં કારાણ કે તેમને ૨ કલાકમાં પાછા ફરવાનું હતું.

તો તેઓ હોશંગાબાદ _____ વાગે પહોંચવાં જોઈએ.

શોધો

તમે કોઈ દિવસ શાળાના પ્રવાસમાં ગયાં છો ? કુલ કેટલાં બાળકો આવ્યા હતાં ? કેવી રીતે અને કેટલે દૂર ગયા હતાં ? જવાાના આવવામાં કેટલો સમય લાગ્યો ? દરેક બાળકદીઠ કુલ કેટલો ખર્ચ થયો તે શોધો.

મહાવરો

1. આ ચાર ખૂબ જૂનાં ગુજારિતો છે. સૌથી જૂના પર નિશાની કરો.
 (અ) ૪૨૦૦ વર્ષ જૂના (ક) ૮૫૦૦ વર્ષ જૂના
 (બ) ૧૦૦૦ વર્ષ જૂના (દ) ૧૩૦૦ વર્ષ જૂના
2. એક બસમાં ૪૮ બાળકો સમાય છે, તો ઉંચ બસમાં આશરે કેટલાં બાળકો સમાઈ શકે ?
 (અ) ૧૦૦ (બ) ૨૦૦ (ક) ૧૫૦
3. નીચેનામાંથી કઈ જોડિનો સરવાળો કરવાથી ૫૦૦થી વધુ જવાબ મળે ?
 (અ) ૧૫૨ અને ૨૪૧ (ક) ૮૮ અને ૨૮૮
 (બ) ૩૨૧ અને ૧૫૨ (દ) ૪૦૧ અને ૬૧
4. કેટલા વાગે, શું કર્યું ? જોડકાં જોડો.
 ● નર્મદાનો પુલ પસાર કર્યો
 ● ભીમબેટકાનાં ચિત્રો જોયાં
 ● પેટ્રોલપંપ ઉપર
 ● નૌકાવિહાર
 ● ભોજન લીધું
 ● હોશંગાબાદ પરત ફર્યો

03 : ૦૦ બપોરે (p.m.)

05 : ૦૦ રાત્રે (p.m.)

06 : ૧૦ સવારે (a.m.)

૧૨ : ૩૦ બપોરે (p.m.)

૧૧ : ૩૦ સવારે (a.m.)

૦૮ : ૩૦ સવારે (a.m.)

M9J4G3